

Számunk szerzői

<i>Ankersmit, Frank R.</i>	történész, Groningen, Hollandia
<i>Balogh László</i>	történész, SZTE, BTK, Szeged
<i>Csillag András</i>	történész, SZTE, JGYTFK, Szeged
<i>Gebei Sándor</i>	történész, Eszterházy Károly Főiskola, Eger
<i>Gelléri Gábor</i>	PhD hallgató, ELTE, BTK, Budapest
<i>Hodossy-Takács Előd</i>	teológus, Debreceni Református Hit- tudományi Egyetem, Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszék, Debrecen
<i>Hoffmann Zsuzsanna</i>	ókortörténész, SZTE, BTK, Szeged
<i>Iggers, Georg G.</i>	történész, Buffalo/Göttingen, USA/Németország
<i>Krasznai Zoltán</i>	PhD hallgató, ELTE, BTK, Budapest – EHESS, Párizs
<i>Maróti Egon</i>	ókortörténész, SZTE, BTK, Szeged
<i>Miskolczy Ambrus</i>	történész, ELTE, BTK, Budapest
<i>Monostori Adél</i>	PhD hallgató, SZTE, BTK, Szeged
<i>Nótári Tamás</i>	romanista, Károli Gáspár Református Egyetem, ÁJTK, Budapest
<i>Pap József</i>	történész, Eszterházy Károly Főiskola, Eger
<i>Pieters, Jürgen</i>	történész, Gent, Belgium
<i>Spira György</i>	történész, MTA Történettudományi Intézet, Budapest
<i>Szász Géza</i>	művelődéstörténész, SZTE, BTK, Sze- ged
<i>Székely Melinda</i>	ókortörténész, SZTE, BTK, Szeged
<i>Tóth Ferenc</i>	történész, Berzsényi Dániel Főiskola, Szombathely
<i>Urbán Aladár</i>	történész, ELTE, BTK, Budapest
<i>Várdy Béla</i>	történész, Pittsburgh, USA
<i>William A. Christian Jr.</i>	történész, antropológus, University of Las Palmas, Gran Canaria
<i>Zakar Péter</i>	történész, SZTE, JGYTFK, Szeged

Fordításokat BERECK ANNAMÁRIA, LÁBADI ZSOMBOR, SZEBERÉNYI GÁBOR
és VAJDA ZOLTÁN készítette

CONTENTS

Essays

MARÓTI, EGON The heroification of Greek Olympic champions. Mythical beliefs – cultic adoration	5
HOFFMANN, ZSUZSANNA Divus Iulius	12
SZÉKELY, MELINDA „Theodosius amator pacis generisque Gothorum”. On Theodosius’ politics towards the Goths	24
NÓTÁRI, TAMÁS Numen and numinosity – on some religious aspects of the Roman concept of authority	33
TÓTH, FERENC A la hussarde... A contribution to the history of the French hussar myth	55
GEBEI, SÁNDOR Tracing a stereotype: Russophobia in eighteenth-century Poland	68
ZAKAR, PÉTER “Kossuth – The Hungarian Moses.” The Hungarian liberal clergy’s image of Kossuth in 1848–49	87
SZÁSZ, GÉZA The arrest of Louis Kossuth and the first phase of his trial in the eyes of French contemporaries	109
PAP, JÓZSEF Passive resistance – a myth from the age of neo-absolutism?	119
CHRISTIAN, WILLIAM JR. – KRASZNAI, ZOLTÁN The magic cross of Lempdes and the sufferings of Hungary	137

Workshop

URBÁN, ALADÁR The <i>Nép barátja</i> (The People’s Friend), the paper of the Central Committee of Pest, in 1848	155
--	-----

Theory and method

ANKERSMIT, FRANK R. Historicism: An Attempt at Synthesis	189
IGGERS, GEORG G. Comments on F. R. Ankersmit’s Paper, “Historicism: An Attempt at Synthesis”	205

ANKERSMIT, FRANK R. Reply to Professor Iggers	210
PIETERS, JÜRGEN New Historicism: Postmodern Historiography	215
<i>Recollection</i>	
SPIRA, GYÖRGY On the history of Italian-Hungarian relations: A letter led out of its way, in the first month of 1848	230
<i>Debate</i>	
MISKOLCZY, AMBRUS The tender charm of Hungarian revisionism	261
<i>Beyond the borders</i>	
“It is my goal to acquaint the Anglo-Saxon world with the Ma- gyars ...” A talk with historian Béla Várdy. (Interview by Csil- lag, András)	267
A selected bibliography of Béla Várdy’s works	272
VÁRDY, BÉLA The manifestation of Trianon in Hungarian historiography be- tween the two World Wars	286
<i>Reviews</i>	
Ius commune Europaeum novum (Hamza Gábor: <i>Az európai magánjog fejlődése. A modern magánjogi rendszerek kialakulása a római jogi hagyományok alapján. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002. 362.</i>)	
NÓTÁRI, TAMÁS	306
Sources and everyday life in Ancient Israel (Kőszeghy Miklós: <i>Cseréplevelek. Héber feliratok a fogság előtti Paleszti- nából. Új Mandátum könyvkiadó, Budapest, 2003. kréné 2.</i>)	
HODOSSY-TAKÁCS, ELŐD	312
Everyday Christian France (Francois Lebrun: <i>Etre chrétien en France; sous l’ Ancien Régime 1516– 1790. Paris, Seuil, 1996. 199.</i>)	
MONOSTORI, ADÉL	318
Journey into the abyss of journeying (Touati, Houari: <i>Islam et voyage au Moyen Age. Histoire et anthropo- logie d’ une pratique lettrée. Paris, Seuil („Univers Historique”), 2000. 344.</i>)	
GELLÉRI, GÁBOR	322

The Age of Knights

(The Crusades and the Military Orders. Expanding the Frontiers of Medieval Latin Christianity. Edited by Zsolt Hunyadi and József Laszlovszky. In memoriam Sir Steven Runciman [1903–2000]. Department of Medieval Studies, Central European University. Budapest, 2001. 606.)

BALOGH, LÁSZLÓ 329

Authors 334

MODERNKORI TÖRTÉNELEM DOKTORI PROGRAMJA

A modernkori doktori program az SZTE Történelem Doktori Iskola keretében működik, melynek vezetője dr. Kristó Gyula akadémikus. A program a XVI–XX. századi magyar és egyetemes történelmet öleli át. Vezetője: dr. Anderle Ádám, az MTA doktora, tanszékvezető egyetemi tanár.

Keretében öt alprogram szerveződött:

- a) **XVI–XVIII. századi magyar történelem**
vezetője: Dr. Tóth Sándor kandidátus, tanszékvezető egyetemi docens
- b) **XIX–XX. századi magyar történelem**
vezetője: Dr. Marjanucz László kandidátus, tanszékvezető egyetemi docens
- c) **Európa és a Nyugat-Mediterráneum története**
vezetője: Dr. J. Nagy László, az MTA doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
- d) **Kelet-Európa és a Balkán története**
vezetője: Dr. Sajti Enikő, az MTA doktora, egyetemi tanár
- e) **Az ibér világ története**
vezetője: Dr. Anderle Ádám, az MTA doktora, egyetemi tanár

Mint az alprogramok is utalnak erre, a program nem vállalja fel, hogy az egyetemes történelem egészét illetően fogadjon doktoranduszokat. Döntően a programban részt vevő oktatók kutatási tapasztalatai és az alprogramok kutatási irányai határozzák meg felvételi feltételeinket.

Jelenleg 28 doktorandusz tanul és kutat programunkban, az új 2003/4-es tanévben 3 ösztöndíjas és 7 önköltséges hallgatót fogadtunk.

* * *

A HISPÁNIA KIADÓ (Szeged) történelmi tárgyú könyvei 2001–2002

A magyar-katalán kapcsolatok ezer éve. (szerk. Anderle Ádám). **Kutatási Közlemények**, III. k., MTA-SZTE Hispanisztika Kutatócsoport, p. 121

Brachfeld F. Olivér: Árpádházi Jolánta, Aragónia királynéja. 3. kiadás (Brachfeld Olivér műveinek bibliográfiájával), p. 108

Anderle Ádám: Spanyolország messzire van? p. 134

Tóth Ágnes: Angol-amerikaiak Felső-Kaliforniában a mexikói időszakban, 1821–1848. p. 207

Anderle Ádám: Latin-Amerikai utakon. p. 162

Kecskés Péter Pál: Honvédnapló a keleti frontról. 1942. július 26–október 19. (Sajtó alá rendezte Pihurik Judit). p. 109

A magyar kérdés. Spanyol követi jelentések Bécsből, 1848–1868. (Összeállította és szerkesztette Anderle Ádám). p. 258

A Marosy-iratok. Magyar királyi követség Madridban, 1948–1957. (Összeállította és szerkesztette Anderle Ádám). p. 215

Tisztelt Olvasóink!

Az AETAS 2004. évi előfizetői felhívása

Tematikus számaink tartalmából: Gazdaság- és társadalom Magyarországon a 19–20. században; Európa története a kora-középkorban; Diplomáciatörténet a középkortól napjainkig. Határontúli rovatunkban: Alföldy Géza, Scott M. Eddie.

Eddigi gyakorlatunkhoz híven a 2004-es évfolyamra is kedvezményt biztosítunk előfizető olvasóinknak.

Évi előfizetői díj: 1600 Ft + postaköltség.

Egy számot megrendelőinknek: 400 Ft + postaköltség.

Egy szám könyvesbolti ára: 500 Ft.

A folyóirat előfizethető az e számhoz mellékelt csekkszelvényen. Korábbi számainkból (postaköltség felszámításával) a szerkesztőség címén a következő rendelhető meg:

- 1992/3.: 17. század magyar művelődéstörténet;
- 1993/4.: Historiográfia;
- 1994/3.: Külföldi történészek magyar történelemről;
- 1994/4.: Angol–francia reformmozgalmak;
- 1995/1–2.: Közvélemény és propaganda a 17. századi Magyarországon;
- 1995/3.: Szláv népek története a középkorban;
- 1995/4.: Az abszolutizmus kora Magyarországon;
- 1996/1.: Észak-Amerika a 19. században;
- 1996/2–3.: Magyar emigrációk a 19–20. században;
- 1996/4.: Ókori civilizációk;
- 1997/1.: Magyar művelődéstörténet;
- 1997/2–3.: Középkori történeti szám;
- 1997/4.: 19. századi magyar történet; AETAS repertórium 1985–95.;
- 1998/1.: Az orosz ortodoxia;
- 1998/2–3.: Az 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc;
- 1998/4.: Észak-Amerika a századfordulón;
- 1999/1–2.: 19. századi magyar történelem;
- 1999/3.: A francia középkor kutatás újabb irányzatai;
- 1999/4.: Az oszmán török birodalom története;
- 2000/1–2.: Megtorlások a magyar történelemben;
- 2000/3.: Az első ezredforduló Európában;
- 2000/4.: Összehasonlító történetírás;
- 2001/1.: 19. századi észak-amerika története;
- 2001/2.: Nagy csaták-hadtörténet;
- 2001/3–4.: Osztrák–Magyar Monarchia;

- 2002/1.: Oszmán Birodalom észak-nyugati határai;
2002/2–3.: „Az életrajzírás, mint történeti probléma”.
(Új- és legújabbkori magyar);
2002/4.: Közép- és koraiújkorai művelődéstörténet;
2003/1.: Az orosz állam;
2003/2.: Erdély története;
2003/3–4.: Kultusz a történelemben.

Az előző évhez hasonlóan az idei évben is átutalhatja jövedelemadójának 1 %-át egy olyan egyesületnek, alapítványnak stb., amelyet erre érdemesnek tart. Folyóiratunk szerkesztői azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulnak Önhöz, hogy ha elveivel összeegyeztethetőnek és támogatásra méltónak tartja folyóiratunkat, válassza az AETAS-t. *2003-ban* folyóiratunkhoz támogatóink 1 %-os felajánlásából összesen 81.884 Ft érkezett be. Ezt az összeget a 2003/2. szám nyomdaköltségéhez használtuk fel. *Segítségüket köszönjük.*

Ha az idei évben is az Aetas támogatása mellett dönt, akkor töltsse ki részünkre az APEH-től kapott rendelkező nyilatkozatot.

Adószámunk: 19079581-2-06

Nagyon köszönjük Olvasóink eddigi támogatását és érdeklődését. Reméljük, hogy erre a jövőben is számíthatunk.

AETAS Szerkesztősége
6701 Szeged, Pf.: 1179.
<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/aetas/>
E-mail: aetas@mail.u-szeged.hu

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

*

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén. A folyóirat előfizetési díja egy évre 1200 Ft+postaköltség. A lap ára egy szám megrendelése esetén 300 Ft+postaköltség, könyvesboltban 400 Ft.

*

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható országosan újság-árusoknál, valamint:

Budapest: Kis Magister Könyvkereskedés, V. ker., Magyar u. 40.; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrássy út 45.; Atlantisz Könyvesbolt, V. ker., Váci utca; ELTE BTK könyvtár, Piarista köz 1.; Osiris Könyvesbolt, V. ker., Veres Pálné u.; Könyvtárellátó Kht., XIII. ker., Váci út 19.; Lapker Rt., IX. ker. Táblás u. 32.; Don Quijote Könyvklub Kft., V. ker., Hercegprímás u. 18.; Magyar Könyvklub Rt., I. ker., Márvány u. 17.

Szeged: Katedrális Bt., Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27., Könyv- és Jegyzetbolt, Dugonics tér 12.; Egyetemi könyvtár, Petőfi S. sgt.; JGYF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.; Tolkien Könyvesbolt, Kossuth L. sgt. 1.

Miskolc: Fókusz Könyvesbolt, Pátria üzletház; Bibliofil Kft., Kazinczy Könyvesbolt, Széchenyi u. 33.

Pécs: PTE Iskolaszövetkezet Könyvesbolt, Ifjúság út 6.; PTE Társadalomtudományi Szakkönyvtár, Rókus u. 2.

Szombathely: Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola jegyzetboltja
Károli Gáspár tér

Debrecen: Déri Múzeum, Déri tér 1.

*

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület
6701 Szeged, Pf. 1179.

Telefon: 62/544-000/31-85

e-mail: aetas@mail.u-szeged.hu

<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/aetas/>

Felelős kiadó: Deák Ágnes

Olvasószerkesztő: Benkes Réka

Szerkesztőségi titkár: Tóth Klára

Technikai szerkesztés: Petit Irodalmi Stúdió

A borítót tervezte: Szekeres Ferenc

Nyomdai munkálatok: E-press Kft., Szeged.

ISSN 0237-7934

Bolti ár: 800,- Ft

Előfizetőknek: 600,- Ft

A passzív ellenállást vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az az értékelés, ami róla a történelmi köztudatban szerepel, több lényeges problémát vet fel, amelyeknek hatására, véleményünk szerint, át kell értékelnünk a jelenséget. Mozgalomnak egyértelműen nem nevezhető, hiszen nincs programadó, nincs program és nincs jól megfogható tömegebázis. Az abszolutizmus körülményei között, a levett szabadságharc után a magyar társadalom a legtermészetesebben viselkedett: gyűlölettel fordult az osztrák hatalom felé, vele érzelmiileg nem azonosult; de minden ellenszenve ellenére túl kellett élnie az elnyomás idejét, így bizonyos szempontból alkalmazkodnia kellett a fennálló rendszerhez. A szellemi lázadásnak megvoltak a maga elemei, a relikviák rejtegetésétől a katonadalok énekléséig, az ilyen érzelmi reakciók azonban minden hasonló helyzetbe került társadalomnál megfigyelhetők. Természetesen voltak olyan kortársak, akiknek számára adott volt a visszahúzódság lehetősége, de a hivatalt nem vállaló volt köznemes már csak a gazdasági kényszerek miatt sem tehette meg, hogy kívül helyezze magát az államon, például nem fizet adót, nem vesz részt az úrbéri kárpótlásban. A gazdasági modernizáció egy társadalmi réteg számára valóban véget vetett egy idealisztikus kornak, amikor a nemesek egy kissé gazdálkodtak, egy kissé hivatalnokoskodtak, és hatalmi súlyukat, társadalmi presztízsüket ennek segítségével érvényesíthették. A jobbágyfelszabadítás gazdasági hatásai és a modern államrendszer kiépülése azonban nem tették lehetővé ennek az életformának a fennmaradását, bármely uralmi forma alatt fel kellett számolódnia. A kiszorulás, a háttérbe kerülés tehát nem csupán az abszolutizmus következménye volt.

Dap József tanulmányát számunk 119-136. oldalán olvashatják.